

bizonyos, hogy rendben volna. Pedig — úgy véljük — nagy érdekünk, hogy az is rendben legyen. És rendben is lehet. A tanulmányi előmenetel érdekében égetően szükséges a szakfelügyelet létesítése. De viszont az általános helyzet áttekintése és helyes ellenőrzése céljából az is szükséges, hogy valaki az iskola és a környék belső életét és kulturális szükségleteit megfigyelje és megfigyeléseit az illetékes helyre juttassa. Kell szakfelügyelet, ezt dr. Heinrich Gusztáv helyesen látta meg és köszönjük neki, hogy erre rámutatott, de — mint a felhozott eset mutatja — kell területi felügyelet is, csak hogy nem olyan, amely csak arról tesz jelentést, amit lát, látni meg csak azt látja, amit megmutatnak neki. Gondos, lelkiismeretes szakfelügyelet behozatala, de amellett a területi felügyelet megtartása, de lelkiismeretesebbé, látóbbá tétele: ez az, amit a középiskolák felügyelete terén kívánunk lehet, követelnünk kell, mert csak ez a magyar nemzeti közoktatásnak, a magyar nemzeti kulturának igazán hathatós, eredményes egyedül kecsegtető tényezője.*

SZABÓ KÁROLY.

KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

— **Törvénytervezet a középiskola reformjáról.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter az egységes jogosítású középiskola megvalósítására irányuló tervezetét törvényjavaslat alakjába öntve szétküldötte egy összehívandó szaktanácskozmány tagjainak előzetes tanulmányozás végett. A tervezet szövegét itt közöljük.

«Törvényjavaslat az egységes jogosítású középiskola tárgyában.

1. §. A gimnáziumok és reáliskolák helyébe oly középiskolák lépnek, melyekben *a)* minden tanulóra nézve egyaránt kötelező rendszeres tantárgyak, *b)* szabadon választható rendszeres tantárgyak taníttatnak.

* A középiskolai felügyelet kérdésével foglalkozott *Rombauer Emil* is a Középisk. Tanáregyesületnek karácsonyi választmányi ülésén tartott felolvasásban («K. T. Közlöny 1906 jan. 7. 392. lap). Felolvasása végén két javaslatot tesz: 1. «hogy az összes tankerületek főigazgatóinak székhelye Budapest legyen s a főigazgatók a középiskolát vezető ügyosztályon belül főigazgatói tanácscsa egyesíttessenek; 2. hogy a főigazgatók mellett, kiknek hivatalos látogatása első sorban az iskola egészét s annak közös munkáját ellenőrzi, az egyes tárgyak tanításának didaktikai és methodikai fejlesztése végett kiváló szakemberek küldessenek ki, mint szaklátogatók rendszeresen az intézetekhez, kiknek feladata volna tanácsukkal és útbaigazításukkal saját szaktárgyuk fejlesztését és haladását biztosítani.» Felolvasásában és javaslataival *Rombauer* e vitás kérdésben egészen azt az álláspontot foglalja el, amelyet *Heinrich Gusztáv* fejtett volt ki a Magyar Pädagogia 1901. évf. decemberi füzetében.

Szerk.

2. §. Minden középiskolában és minden tanulóra nézve egyaránt kötelező rendes tantárgyak a következők: *a)* hit- és erkölcstan, *b)* magyar nyelv és irodalom, *c)* latin nyelv és irodalom, *d)* német nyelv és irodalom, *e)* Magyarország történelme, *f)* egyetemes történelem, *g)* földrajz, *h)* természetrajz, *i)* mennyiségtan, *k)* természettan, *l)* szabadkézi rajzolás, *m)* bölcsészeti előtan, *n)* a testi nevelés tárgyai (torna, játék). Ezen tárgyakhoz járul a nem magyar nyelvű középiskolákban az intézet tannyelve és irodalma.

3. §. A 2. §-ban felsorolt rendes tárgyakon kívül az ország minden középiskolája a felső négy osztályban az alább megnevezett, vagylagosan kötelező rendes tárgyak közül legalább kettőt tartozik tanítani, de a helyi viszonyok szerint taníthat többet is. E rendes tantárgyak: *a)* görög nyelv és irodalom, *b)* francia nyelv és irodalom, *c)* angol nyelv és irodalom, *d)* olasz nyelv és irodalom, *e)* ábrázoló geometria, *f)* kémia. Hogy e rendes tárgyak közül melyek és közülök hány taníttassék valamely középiskolában, aziránt a tankerületi kir. főigazgatók, illetve a felekezeti főhatóságok indokolt előterjesztéseire, a helyi viszonyok figyelembevételével, végérvényesen a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter határoz.

4. §. Minden tanuló a saját középiskolájában tanított, vagylagosan kötelező, rendes tantárgyak közül egyet választ.

5. §. A 3. §-ban felsorolt, vagylagosan kötelező tantárgyak nem tárgyai az érettségi vizsgálatnak.

6. §. A tanórák hetisétszáma a tanulókra nézve az összes rendes tantárgyakból az első négy osztályban legfeljebb 26, a felső négy osztályban legfeljebb 28. Ezen óraszámra nincsen beleszámítva a testi nevelés, melynek heti óraszámát a vallás- és közoktatásügyi miniszter rendelkezése és vezetése alatt álló tanintézetekben a nevezett miniszter, az állami főfelügyelet alatt állókban a felekezeti főhatóság állapítja meg. A tornára azonban osztályonként legalább heti 2 óra fordítandó az ország minden középiskolájában. A rendkívüli tárgyak heti óraszámra egy-egy osztály tanulójára nézve négyenél több nem lehet.

7. §. Nyilvános középiskolából más nyilvános középiskolába át lépni kívánó tanulók előbbi intézetöktől nyert bizonyítvánnyal tartoznak igazolni, hogy a megelőző osztályt minden rendes tantárgyból legalább is elégséges sikerrel végezték.

Ha oly tanuló, ki már egy vagy több osztályban a jelen törvény 3. §-a által megállapított rendes tárgyak valamelyikét tanulta, akár más középiskolához való átlépés esetében, akár saját intézetében, e tárgyak közül más valamelyiknek tanulására jelentkezik, az általa újonnan választott tantárgynak a megelőző osztályokra nézve

megszabott anyagából rendeleti úton megállapítandó módozatok mellett felvételi vizsgálatot tartozik tenni.

Hasonlóképen felvételi vizsgálat alá vonandók azon tanulók is, kik polgári iskolából vagy felső népiskolából középiskolába akarnak átlépni. Ezen felvételi vizsgálatot azon tanintézet tanári testülete tartja, melybe a tanuló fel akart vétetni s ugyanezen tanári testület határoz a felvétel felett is.

8. §. A középiskolákban a hittanárokon, a tornatanítókon és a rendkívüli tárgyak tanítóin kívül a tanárok száma (az igazgatót beleértve) a nyolcosztályú intézetben legalább 11, a hatosztályuban legalább 8, a négyosztályuban legalább 5.

Ha valamely középiskola a jelen törvény 3. §-ában felsorolt rendes tantárgyak közül kettőnél többet tanít, a nyolc- és hatosztályú intézetekre nézve az előbbi bekezdésben megállapított tanári létszámhoz intézetenként annyi tanár járul, a hányal szaporodik a vagylagosan kötelező rendes tárgyak száma.

A rendes tanárok száma (az igazgatón kívül) bármely középiskolában nem lehet kisebb az abban fennálló osztályok számánál.

9. §. A középiskolai érettségi vizsgálat, tekintet nélkül arra, hogy az illető tanuló a jelen törvény 3. §-ában felsorolt rendes tárgyak melyikét tanulta, általában minden főiskolára jogosít.

10. §. Jelen törvény által az 1883. évi XXX. t.-c. 1., 3., 4., 12., 16. és 26. §-ai, úgyszintén ezen t.-c. 32. §-ának 1. bekezdése, továbbá az 1890. évi XXX. t.-c. összes szakaszai hatályon kívül helyeztetnek; ellenben az 1883. évi XXX. t.-cikknek itt meg nem nevezett többi rendelkezései és szakaszai érintetlenül maradnak, kivéve, hogy a gimnázium és realiskola elnevezés helyébe mindenütt »középiskola» elnevezés lép.

11. §. Az ezen törvényben megállapított középiskolai szervezet és rendszer csak évről-évre, osztályonként (kezdve az I. osztállyal) léptethető életbe.

12. §. Jelen törvény végrehajtásával a m. kir. vallás- és közoktatásügyi miniszter bizatik meg.

*

— Az új Érettségi Vizsgálati Utasítás. Miután a szakkörök éveken át tartó vitáikban tárgyalták az érettségi vizsgálat 1884-ben kiadott utasításainak módosításra szoruló intézkedéseit, s miután az Orsz. Közokt. Tanács elkészítette erre vonatkozó javaslatait, amelyek hozzászólás végett a felekezeti főhatóságoknak s az egyetemek és a műegyetem tanári karainak is kiadattak, a vallás- és közoktatásügyi miniszter — az 1884-diki Utasítás hatályon kívül helyezésével — ki-

adta az új Utasítást 1905. évi 105,500. sz. rendeletével. Az új utasítás a Hiv. Közlöny f. évi január 1-én megjelent számához csatolt 31 negyedrétd oldalnyi melléklet alakjában adatott ki. Addig is, míg behatóbb méltatását hozni fogjuk, az új utasítás irányzatára vonatkozólag a kísérő miniszteri rendelet magyarázatát adjuk a következőkben.

«Az új Érettségi Vizsgálati Utasítás megállapításánál vezető elvül szolgált az a kívánságom, hogy az érettségi vizsgálat színvonala lehetőleg emeltessék, a vizsgálat komolysága és a tudás kipuhatolásának intenzívitása az új rendszer mellett nyerjen, vagyis hogy a vizsgálobizottság a jelölt tárgyi késztségéről és értelmi fejlettségének fokáról minden tekintetben biztos alapon nyugvó ítéletet alkothasson.

Ezen célok elérhetése érdekében mindenek előtt *fel kellett szabadítanom a jelölteket a vizsgálati tárgyak sokaságában rejlő felesleges tehertől*, mely tapasztalat szerint, szellemi rugékonyságukat apasztotta és őket még a tulajdonképeni elbírálás előtt kifárasztotta.

Ehhez képest az érettségi vizsgálat írásbeli részénél az eddig szereplő tantárgyak, illetőleg dolgozatok számát a gimnáziumban ötről, a reáliskolában négyről háromra szállítottam le és az érettségi vizsgálat súlypontját annak szóbeli részére helyeztem. Remélhető, hogy ezáltal nemcsak a tanulók értelmi fokának és tudásuk mennyiségének kipuhatolása fog közvetlenebb és biztosabb alapon történni, hanem az írásbelieken mind nagyobb mértékben tapasztalt visszaélések lehetőségének köre is szűkebbre fog szorulni.

Ugyancsak egyszerűsítettem a szóbeli vizsgálatot is, amely legtöbbször szintén eléggé nem indokolható módon terhelte meg az ifjúságot is, a vizsgálobizottságot is.

Arra ugyanis, hogy a jelölt általános műveltsége és értelmi fejlettségének foka kipuhatható legyen, elegendő alapot nyújtanak nemzeti nyelvünk s irodalmunk, valamint nemzetünk története a megfelelő világtörténeti kapcsolatokkal, a matematika, a fizika, végül a gimnáziumban a klasszikus irodalmi műveltség szempontjából a latin nyelv és irodalom, a reáliskolában pedig a modern irodalmi műveltség képviselőjéül a német nyelv és irodalom.

Ez okoknál fogva vettem fel a szóbeli érettségi vizsgálatnál csak öt tantárgyat és törültem úgy az írásbelinél, mint a szóbelinél a gimnáziumban a görög és német nyelvet s irodalmat és a görögpótló irodalmat, a reáliskolában pedig a francia nyelvet és irodalmat.

Ezen intézkedés, míg egyrészt a tanuló terhén könnyít és a vizsgálobizottság működését is egyszerűsíti, másrészt azzal az előnnyel jár, hogy a szóbeli vizsgálatra felvett tárgyak mindegyikére az eddiginél több idő fordítható, a felületes kérdés ki van zárva és a vizsgálat alaposág dolgában nyer.»

A különböző érettségi bizonyítványok (gimn. göröggel, gimn. görög nélkül, reáliskolai, reáliskolai latinnal) jogosítványai nem módosulnak. Ki van küszöbölve a régi utasításnak az a túlságos és oktalán szigorúságú rendelkezése, amelynél fogva csupán egy írásbelinek elégtelensége miatt is már egy évre vissza kellett vetni a tanulót. Ezentúl legalább két elégtelen írásbeli alapján lesz csak visszavetendő a tanuló. Ez mindenesetre indokolt enyhítés, de azért még nem tartjuk eldöntöttnek azt a kérdést, hogy jogosult-e a visszavetés már az írásbeli vizsgálat után olyan tárgyakból, amelyekből még szóbeli vizsgálatot is tesz a tanuló, s nem az-e a helyes, hogy csak az írásbeli és szóbeli együttes elbírálása után állapíttassék meg a végső ítélet?

*

— **Első vidéki népakadémiánk.** A Pécsi Polgári Casinó 1904 március havában ingyenes népkönyvtár-egyesület alapításának eszméjét vetette fel. Az alakítandó egyesület alapját az a 2841 K 68 fillér képezte volna, amelyet évekkel előbb egy Pécssett felállítandó közművelődési egyesület céljaira gyűjtöttek. Az adakozók beleegyezésével ezen alappal meg is alakult az egyesület. De már a szervezkedés alatt belátták az új egyesület alapítói, hogy csak úgy érnek célra, ha a holt betűt élő szóval megvilágítják; azaz ha nemcsak olvasmánnyal szolgálnak a művelődést kereső népnek, hanem oktató előadásokkal is művelik. Buzdítólag és irányítólag hatott a szervezőkre az Erzsébet-Népakadémia, amely a székesfővárosban eredményes működésével kijelölte hazánk népművelése terén a helyes utat. Így egészítették ki mindjárt a szervezéskor a könyvtári intézményt az Erzsébet-Népakadémia mintájára előadási intézménnyel és ezért rendez a *«Pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület» népakadémiai előadásokat is.* Ki kell emelnünk a szervező-bizottságnak egy nagy jelentőségű sikeres lépését. Ugyanis sikerült nékie még az új egyesület megalakítása előtt, közvetlen érintkezés útján, a szervezett munkások bizalmatlanságát, amelylyel, elég sajnálatos, a polgári társadalomnak minden, még közvetlenül az ő javukat ólzó ténykedésével szemben is viselkednek, eloszlatni és őket a létesítendő intézménynek igénybevételére megnyerni. A pécsi népkönyvtár és népakadémia ezzel nemcsak szervezete alapján tekinthető igazi népművelési intézménynek, hanem azért is, mert az ügynek megnyert munkásnép teljes bizalommal veszi tömegesen igénybe. A könyvtárt, amely hetenként három estén van nyitva, megnyitása óta minden estén 250—300 helyszínen olvasó és könyvkölcsönző keresi fel és az 1905 nov., dec. hónapokban tartott első ciklusban az előadások látogatóinak száma előadásonként átlag 250 volt. A könyvtár a muzeumok és könyvtárak tanácsának 2000 K értékű

könyvadományából, a m. kir. földmív. miniszteriumnak 100 kötetes könyvtáradományából és az egyesületnek 2000 K értékű könyvbeszerzéséből keletkezett. Jelenleg 1400 kötetben 1450 műből áll. A könyvtárt az egyesület megalapítása napján, 1905 május 1-én *Hegedüs István dr.* egyetemi tanár, a megnyitó ünnepélyre testületileg felvonult szervezett munkások előtt tartott alkalmi beszéddel nyitotta meg. A népakadémiai előadásokat a pécsi nemzeti színházban 1905 okt. 20-án tartott *irodalmi estély* vezette be. Az estélyen *Beöthy Zsolt dr.* fejtegette a tudás, az emberszeretet, a szabadság, a türelmesség, az egyenlőség és a hazaszeretet eszméit, Schiller «Don Carlos»-a (III. felv. 5., 8., 9., 10. jel.), Lessing «Náthán»-ja (III. felv. 4—7. jel.) és Madách «Ember Tragédiájá»-nak (8. és 9. szín) méltatásával. A magyarázó előadás után színre kerültek a felsorolt drámák megfelelő részei és egy nagy allegoria fejezte be harmonikusan az estélyt. Az estély a népakadémiai előadásoknak nemcsak alkalmas bevezetője volt, hanem a telt ház biztosította az első évi előadások költségeinek fedezetét is.

A Pécsi Ingyenes Népkönyvtár-Egyesület népakadémiai előadásaival a nép komoly és rendszeres tanítását célozván, nem az egyes előadásokra, hanem az előadási sorozatokra — kurzusokra — helyezi a súlyt. A tudományok minden ágából rendezett kurzusokat, hat hetes ciklusokba foglalva, ősztől tavaszig, egyelőre hetenként két estén 8—10 óráig tartja. Elvi jelentőségű az is, hogy az előadások nem ingyenesek, hanem a hallgató minden hat hetes ciklusra 50 fillér tandíjat fizet. Az előadásokat a pécsi középiskolai tanárok és kiváló szakemberek tartják. Az 1905 nov.—dec.-i első ciklusban a budapesti Szabad-Lyceum két kiküldöttje is tartott előadást.

Az egyesületnek, amelynek élén mint elnök, Pécs első nagyiparosa, Zsolnay Miklós gyáros áll, jelenleg 8 örökös-, 24 alapító- és 336 rendes tagja van. A rendes tagok évi 1 korona tagsági díjat fizetnek. A tagok nagyrészt a művelt középosztályból sorakoznak mint az egyesület pártfogói. A könyvtár és az előadások látogatása nem jár tagsági kötelezettséggel.

Pályi Sándor.

*

— Tanítók és tanítónők az Egyesült-Államokban. Az Egyesült-Államok nevelésügyének utolsó hivatalos jelentése (1903-ról) közli, hogy az Egyesült-Államokban a nyilvános iskolákon működő tanerők megoszlása nem szerint ez: 117 ezer tanítóval szemben van 332 ezer tanítónő. A tanítók 26%-ot tesznek, a tanítónők 74%-ot. Ez az átlagos számarány azonban távolról sem fejezi ki a *tényleges* állapotot az egyes államokban. Vannak államok, melyekben a tanítók alig tesznek 9%-ot; ilyenek Rhode Island, Massachusetts, New-Hampshire,

Connecticut; legtöbb a tanító West-Virginiában; ahol százalék-számuk 53.

A tanítónőknek ez a nagy elszaporodása különösen szembetűnik, ha visszatekintünk a 25 év előtti állapotra (1880), amely szerint 123 ezer volt a tanítók száma, míg a tanítónőké 163 ezer.

Az iskolába járó fiuk 96%-a az iskoláztatás egész idejében egy általában nem kerül soha tanító vezetése alá, mert a statisztikai összeállításban a tanítók sorába felvett férfiak nagyrésze nincs a tanításban alkalmazva, hanem adminisztratív teendőket végez.

A nőknek ez a dominálása a tanítás és nevelés terén természetessé teszi azt a kérdést, hogy milyen új, a rendestől eltérő jelenségeket szül ez a sajtószervi számarány; és ezért Alfred Cleveland, a Clark University tanára (fellow) tanulmány tárgyává tette ezt a kérdést. Cleveland tanulmánya azokra a véleményekre támaszkodik, amelyeket ő tanulóktól, tanítóktól, egyetemi hallgatóktól és a tanítás terén működő felügyelőktől gyűjtött. A gyűjtésnél gondja volt arra, hogy a nemek arányosan legyenek képviselve.

Arra a kérdésre, szükséges-e az, hogy fiuk és leányok egy ideig férfi vezetése alá kerüljenek, a feleletek majdnem egyhangúlag igenlőek voltak. Férfivezetés kell a család egyetlen gyermekének, oly gyermeknek, amelyik különben (otthon) nincs férfi vezetése alatt, az oly gyermeknek, akinél a férfias tulajdonságokat elhanyagolták, akiknek nincs önbizalmuk, akik elpuhultak, túlságosan szentimentálisak, fontoskodók, gyerekesek, akiknek érzelmi természete túlságosan kifejtett. Egy másik csoportba tartoznak és férfivezetésre szorulnak oly gyermekek, akik nem könnyen kormányozhatók szelidséggel és jószággal, akik a velük gyakorlott jószágot gyengeségnek nézik, akik akaratosak, engedetlenek, akiket otthon erőszakkal neveltek, az önféjűek, vakmerőek és javíthatatlanok. Végül férfiak vezetésére bizandók azok a gyermekek (főleg fiúk), akiket tanítónők nem tudnak megismerni és megérteni; ebben a helyzetben vannak főleg a serdülő fiúk.

A leányok közül különösen az akaratos, fecsegő, ostoba, elbizakodott, szentimentális, apróságokkal foglalkozó és szűk látókörűeknek szintén feltétlenül jót tesz, ha egy ideig tanító vezetése alá kerülnek.

A tanítónő inkább türelmes, mással érző és jószívű; a tanító határozott, igazságos, erejében megbízó és eredeti.

A tanítónő tanítványait engedelmességre bírja azáltal, hogy személyes indítékokat használ; a tanítvány engedelmeskedik, mert szereti tanítónőjét és tisztelettel van iránta; a tanító iránti engedelmesség inkább ösztönszerű; a tanítvány aláveti magát az ösztönszerűleg érzett vezetésnek.

A tanító egyén hajlandó a másik nemhez tartozó tanítvány iránt

elfoglultnak lenni. A tanítónő elnéz a fiúnak olyasmit, amit megkövetel a leánytól. De a tanítónő mégis *inkább* kedvez a fiúnak, mint a tanító a leánynak.

A tanítót inkább csodálják és tisztelik a tanítványok, a tanító-nőt inkább szeretik.

A tanítónő általában nagyobb figyelmet fordít részletekre, a drillre, technikára és külsőségre, hajlandóbb munkáját gépiesen elvégezni; tanítók kiemelik a lényegest, elhanyagolnak részleteket, logikusabbak, szisztematikusabbak. A férfiúnak rendszeren szélesebb a látóköre és tapasztalata, jobban tudja a tanítvány érdeklődését lekötöni, több erélyt tud kifejteni és nagyobb munkaerőt és törekvést tud a tanítvány részéről kiváltani.

Cleveland tanulmányának végén, az összefoglalásban arra az eredményre jut: hogy kis gyermeknek, akár fiú, akár lány, majdnem kizárólag női vezetés alatt kell állania, de az idősebb gyermeknek legalább egy ideig férfivezetés kell. *Jellemképzés* dolgában fontos szerepe van annak a befolyásnak, amelyet a tanító egyének neme gyakorol; kevésbé fontos a nemi különbség pusztán a *tanítás* dolgában. Férfibefolyás szükséges a tanuló helyes fejlődésére. A nők túlságos dominálása a nevelés terén, amint az Amerikában jelenleg van, határozottan az iskola kárára van.

Schmidt Márton.

*

— **Középiskolai tudakozó-intézet.** A Monatschrift für höh. Sch. 1905. 2. sz. Horn ismerteti a berlini «Auskunftsstelle für Lehrfächer des höheren Schulwesens» működését. Schwalbe állami iskolai múzeum létesítését javasolta s ebből lett sokkal szerényebb alakban ez az intézmény. 1899-ben jelent meg először az állami költségvetésben; feladata volt a használatos tankönyvek gyűjtése, elterjedésök számontartása és az újak ellenőrzése. Ez a közokt. ministerium belső ügye volt. Az iskoláknak is hasznot akarva tenni, 1901-ben kiadták a tankönyvek jegyzékét; 1906-ra ígértek az új jegyzéket. Mivel másutt nincsen számára hely, a porosz képviselőházban helyezték el az intézetet, az elnök évről-évre adott engedélyével és gyakran úgy nézték még a tanár-képviselők is, mint a képviselőház irodáját. A porosz tankönyveken kívül most már a többi német államokét, sőt a külföldét is gyűjti Horn, azt tartva, hogy a tankönyvek a módszert és tagoltságot megismertetik. A tankönyvek azonban magokban nem adnak elég alapot ama sokféle kérdés elintézésére, a mellyel az intézethez fordulnak kiadók, szerzők, szülők, iskolák, könyvkereskedők, tanárjelöltek, tanulók, tankerületi igazgatók, külföldi tanfériak stb., minden elképzelhető tanügyi kérdésben, melyeknek semmi köze a tankönyvekhez

és gyűjtésükhöz. *Horn* igyekezett minden tudakozódón segíteni s így aztán a tankönyvek mellett van már egy egész pædagogiai könyvtára az intézetnek s ebben együtt vannak az egyes tárgyak módszeréről, a nevelésről és történetéről, az iskolai reformról, a törvényhozásról és iskolai igazgatásról szóló művek; tartanak újságokat és más időszaki kiadványokat. Igyekszik *Horn* egybegyűjteni a középiskolára vonatkozó rendeleteket és törvényeket. Még egyáltalában nem kielégítő az apparatus, jóllehet mintegy 10,000 mű van benne! Maga *Horn* már látja, hogy alig győzheti egy ember a munkát, pedig a helyszűke miatt még szó sincs a szemléltető eszközökről, jóllehet nagy hasznot tenne például egy minta-gyűjtemény. Érzi azt is, hogy nem maradhat meg sokáig az intézmény a középiskolára szorítva. — Rövid és igen szerény a *Horn* ismertetése, de nyilván látjuk belőle, hogy intézeteknek is, egyeseknek is rendkívül nagy hasznot tesz ez az intézet. Sok naiv kérdéssel is fordulnak hozzá, de hát az elkerülhetetlen. — Minden különös nehézség nélkül lehetne nálunk is teremteni hasonlóan szerény kezdettel ilyen intézményt. A tanító és tanárképzés, a neveléstörténet s benne kivált az oktatástörténet rendkívüli hasznát látná a tankönyv-gyűjteménynek, nem is szólva arról, hogy a *Hornéhoz* hasonló módon látva el az ügyet, mily nagy segítségére válnék az intézmény a neveléssel foglalkozóknak, szülőknak, sőt a közoktatás teljes képét mutatván be, sok gondolatot adhatna azoknak is, akiknek az irányítás, pótlás, javítás a kötelességek. i. s.

IRODALOM.

Losontzi István életrajza. Irta *dr. Kiss Áron.* (Népnevelők könyvtára, 27. füzet, VII. évf. 3. szám) Budapest, 1905. Wodiáner F. és Fiai részvénytársaság kiadása. 62 l. Ára ?

A Magyar Pædagogiai Társaság kebelében mozgalom van megindulóban, melynek célja a magyar tanítás- és nevelésügy fejlődése folyamán keletkezett különböző törvényeket, szabályzatokat, szervező rendeleteket, tanterveket s ehhez hasonló egyéb munkálatokat, esetleg nevezetesen és nagyhatású régi tankönyveket, szóval a magyar tanügy történetének írott vagy nyomtatott kútfőit megfelelő történeti bevezetésekkel és jegyzetekkel közzétenni vagy újra kiadni. A Társaság valóban elérkezettnek érzi az időt, hogy művelődésünk történetének e nagyfontosságú okmányai végre hozzáférhetőkké tétessenek a tudományos kutatás számára, nehogy más művelt nemzet, első sorban a németek *Monumenta Pædagogica* címen régen megindult effajta tudományos vállalatai nagy előrehaladottságának láttára a magyar tudo-